

12. Савенкова Л. П. Массовая культура : эволюция зрелищных форм / Л. П. Савенкова. – Минск : БГУ, 2003. – 123 с.
13. Товстоногов Г. А. Зеркало сцены : Кн. 1 / Г. А. Товстоногов. – Л. : Искусство, 1980. – 303 с.
14. Шейко В. Синергетичні аспекти динаміки соціокультурних процесів в умовах глобалізації / В. Шейко // Культурологічна думка: щорічник наук. праць. – К. : Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2013. – № 6. – С. 17–26.

REFERENCES

1. Bogdanov, I. A. (2013), *Postanovka estradnogo nomera* [Staging of a variety-turn: study guide], Saint-Petersburg: SPbGATI, (in Russian).
2. Grebelnaya, V. M. (2012), “Staging of a variety-turn”, The dissertation of the candidate of art. 17.00.01 “Theory and History of Culture”, Moscow, 180 p. (in Russian).
3. Kas’yan, V. V. (2013), “Sociocultural development of post-industrial civilization (in the context of Toffler’s research)”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Theory and History of Culture), 26.00.01, Kyiv, 20 p. (in Ukrainian).
4. Klekovkin, O. (2012), *THEATRICA: Leksikon* [THEATRICA : Lexicon], Institute of Contemporary Art, National Academy of Arts of Ukraine, Kyiv, Feniks. (in Ukrainian).
5. Klytin, S. S. (2012), *Artisty v otkrytom prostranstve : besedy ob iskusstve estrady (i ne tol’ko)* [Artists in the open : conversations about variety art (and not only)], Saint-Petersburg: SPbGATI. (in Russian).
6. Kripchuk, M. V. (2013), “Symbolic imagery of theatrical performances and festivals of Eastern Ukraine (a case study of Luhansk region)”. The dissertation of the candidate of art. 26.00.01 “Theory and History of Culture”, Kyiv, 180 p. (in Ukrainian).
7. Pavy, P. (2006), *Slovnnyk teatru* [Theatrical vocabulary], Lviv, Ivan Franko Lviv National University. (in Ukrainian).
8. Popov, A. D., (1979). *Tvorcheskoe nasledie* [Creative heritage]. Moscow, VTO. (in Russian).
9. Reznikovych, M. (1979), *Dolgiy put’ k spektaklyu* [A long way to the performance]. Kyiv, Mystetstvo. (in Ukrainian).
10. Rubb, A. (2004), *30 besed ob estradnykh kontsertakh* [30 talks of variety show concerts], Moscow, VZHT. (in Russian).
11. Savenkova, L. P. (2003), *Massovaya kul’tura: evolyutsiya zrelischnykh form* [Pop culture: evolution of spectacular forms], Minsk: BGU. [in Russian].
12. Sheyko, V. (2013), Synergetic aspects of the dynamics of sociocultural processes in the context of globalization, *Kulturolohichna dumka: shchorichnyk nauk. prats* [Cultural thought: annual collection of scientific works], Kyiv, Institute of Culturology of the National Academy of Arts of Ukraine, no. 6, pp. 17–26. (in Ukrainian).
13. Tovstonogov, G. A. (1980), *Zerkalo stseny* [Stage mirror]. Book 1, Leningrad, Iskusstvo. (in Russian).
14. Zahava, B. E. (1979), *Masterstvo aktera i rezhissera* [Mastery of the actor and director], Moscow, Prosveschenie. (in Russian).

УДК 792.072 (477.84) “1980”

Павло Смоляк

ТЕАТРОЗНАВЧІ ПУБЛІКАЦІЇ ПЕТРА МЕДВЕДИКА У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ 1980-Х РОКІВ

У статті проаналізовано театрознавчі публікації Петра Медведика про майстрів сцени та кіно, опубліковані в тернопільській пресі протягом 1980-х років. Закцентовано увагу на фактах та відомостях, які віднайдені в архівах та бібліотеках і доповнюють біографії

театральних діячів. Уведено в науковий обіг матеріали, що були малодоступними, а то й забороненими в тогочасних умовах.

Ключові слова: Петро Медведик, театрознавча діяльність, періодика, театр, актор, режисер.

Павел Смоляк

ТЕАТРОВЕДЧЕСКИЕ ПУБЛИКАЦИИ ПЕТРА МЕДВЕДИКА В ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ПЕРИОДИКЕ 1980-Х ГОДОВ

В статье проанализированы театроведческие публикации Петра Медведика об мастерах сцены и кино, помещенные в тернопольской прессе в течение 1980-х годов. Акцентировано внимание на фактах и сведениях, которые найдены в архивах и библиотеках и дополняют биографии театральных деятелей. Введено в научный оборот материалы, которые были малодоступными, а то и запрещенными в тогдашних условиях.

Ключевые слова: Петр Медведик, театроведческая деятельность, периодика, театр, актер, режиссер.

Pavlo Smoliak

THEATER STUDIES PUBLICATIONS OF PETRO MEDVEDYK IN TERNOPIL PERIODICALS OF 1980'S

In the article analyzed theater studies publications of Petro Medvedyk about the famous masters of the stage and cinema Catherine Rubchakova, Sophia and Joseph Stadnyk's, Les Kurbas, Eugene Shahayda and Eugene Kohanenko placed on the pages of the Ternopil periodicals during the 1980's. Attention is paid to facts that are uncovered in the archives and complementary creative biography of actors and directors. Put into scientific circulation materials about the creative direction of theatrical figures that were inaccessible in contemporary terms.

In the publication about Catherine Rubchakova drawn attention to the fact that it was a glorious Ukrainian dramatic actress and singer in the late XIX – early XX century. She had the talent to feel deeply the stage and transform into different roles. The repertoire of the actresses cover a great layer of Ukrainian classical drama.

Petro Medvedyk analyzed creative figures of famous actors Sophia and Joseph Stadnyk's. Highlighting the career of Sophia Stadnykova, author of the publication said that she was the leading actress of the theater "Rus'ka besida" and often performed leading roles in operas and operettas. She is a native of Ternopil participated in "Ternopil theatrical evenings" under the direction of Les' Kurbas. Petro Medvedyk noted that Joseph Stadnyk made a significant contribution to the development of Ukrainian Music and Drama Theater early twentieth century. Stadnyk's greatest mission as an artist in the aftermath of the reunification of Western Ukraine was the organization of modern theater. He was the first director plays of the then Soviet playwrights.

Details and scientifically accurate Petro Medvedyk highlighted interesting facts from the life and career of the talented master scene – Les'Kurbas. The author of publishing noted that Les' Kurbas – is original and unique figure in theatrical life in the first half of the twentieth century. In detail revealing biography of Kurbas, the author points out that a quarter century of life and creative activity Les' Kurbas related to Ternopil region. In particular, in the village of Old Skalat on Ternopil region held children and teenage years of future director. Les' Kurbas was the creator of a new theater, with the new principles in the approach to staging performances.

An interesting theater study publication Petro Medvedyk published about Mark Kropivnitskiy. It reveals facets of the artist in the manifestations of the writer, playwright and theatrical figure. In exploration focuses on relations of playwright with Ternopil region.

Searching and researching materials about theater actors Petro Medvedyk drawn attention to artists who left their mark in the cinematography. In particular, an interesting exploration theater

connoisseur published about Stephan Shahayda – talented actor theater and cinema, who was born in Ternopil. A lot of valuable information author of the article gives, highlighting cooperation of Stephan Shahayda with Alexander Dovzhenko, who only gained experience in cinematography and directing.

In an article about Eugene Kohanenko Petro Medvedyk focuses on contribution of the artist's to the establishment and development of Ukrainian theater, from a traveling troupe, headed by him and ending stationary theaters Kyiv, Odessa and Leningrad. Creative fate of Eugene Kohanenko was closely associated with the Kyiv Ivan Franko Drama Theatre. In his stage beside of N. Uzhviy, P. Niatko, A. Buchma, A. Ponomarenko he creates brilliant images in performances of Kotlyarevskiy, Karpenko-Kariy, Korniychuk, Shakespeare.

Therefore, Petro Medvedyk publications were significant contribution to the field of theater studies. They are characterized by deep analytical thought, the ability to clearly emphasize the individuality of a particular artist, and attempts to highlight the life biography and creative achievements of individuals interested at the time of the communist regime was prohibited.

Key words: *Petro Medvedyk, theater study activity, periodicals, theater, actor, director.*

У новітній період розвитку мистецтвознавства широкої популярності набувають театрознавчі розвідки. Театрознавці дедалі більше цікавляться питаннями, які тривалий час не потрапляли в поле зору через відсутність достовірної джерельної бази, а також ідеологічну заангажованість у радянські часи. Адже дослідження історії українського театру дає змогу детально проаналізувати не тільки його становлення, а й значення у певні періоди культурного розвитку нації. Серед відомих українських театрознавців варто відзначити Д. Антоновича, І. Франка, С. Чарнецького, О. Кисіля, В. Ревуцького, Р. Пилипчука, Н. Корнієнко та інших. Значний внесок у розвиток українського театрознавства зробив також знаний на теренах не лише Тернопільщини, а й усієї Галичини літературознавець, фольклорист, краєзнавець і громадський діяч Петро Костьович Медведик. Чи не найбільше театрознавчих статей і нарисів він опублікував у пресі – газетах та журналах як постійний їх дописувач і громадянин не байдужий до життєвого шляху й творчості відомих земляків – акторів, режисерів та драматургів.

Висвітленням різнобічної творчості Петра Медведика займались О. Дзьобан [3], П. Бубній [1], М. Добровольський [4; 5], Б. Демків [2], В. Ханас [14], описуючи його життєвий і творчий шлях у загальному спектрі діяльності. Однак висвітлення театрознавчого аспекту багатогранної праці дослідника було спорадичним, поверховим і майже не представляло його як історика-театрознавця. Саме цей аспект і визначає актуальність даної статті.

Мета статті – проаналізувати театрознавчі публікації Петра Медведика про майстрів сцени й кіно Катерину Рубчакову, Софію й Йосипа Стадників, Леся Курбаса, Євгена Шагайду та Євгена Коханенка, поміщені на сторінках тернопільської преси впродовж 1980-х років.

Петро Медведик зацікавився театром ще в студентські роки, навчаючись на філологічному факультеті Львівського державного університету ім. Івана Франка. Там його викладачами і наставниками були відомі вчені та педагоги Михайло Возняк, Михайло Рудницький, Денис Лукіянович, Тарас Франко та інші непересічні особистості [1, с. 69].

П. Медведик часто відвідував вистави місцевих театрів: театру ім. Марії Заньковецької, юного глядача, опери й балету і намагався аналізувати їхні постановки. Захоплення сценічним мистецтвом стало основою його театрознавчих інтересів. Любов до театрального мистецтва посприяла молодому дослідникові у формуванні багатой бібліотеки з історії і теорії театру, П. Медведик зумів зібрати значну кількість рідкісних світлин, неопублікованих мемуарів, документів, листів відомих і маловідомих акторів, режисерів та театральних діячів. Він уклав картотеку бібліографічних матеріалів про театр, опрацював мистецтвознавчі матеріали у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові, обласних архівів Тернопільської та Львівської областей, Київського музею театру, музики і кіно України [13, с. 193].

Першими публікаціями Петра Медведика у сфері театрознавства були статті про акторів та режисерів М. Бенцяля та С. Курбаса-Яновича. Вагомою у цій сфері діяльності є його книжка про драматичну актрису і співачку Катерину Рубчакову, а також нариси про майстрів сцени С. Курбаса-Яновича, Леся Курбаса, М. Крушельницького, Я. Бортника, С. Шагайду, О. Бучму-Левицьку, І. Лазарчука, Люсю Давидко, Стефу Стадниківну, спогади про Я. Геляса і

П. Загребельного [13, с. 193]. У цих публікаціях він акцентував на особливостях їхньої творчої діяльності.

Петро Медведик як дослідник-пошуковець своїми публікаціями намагався заповнювати прогалини в історії української театральної культури та кіно. Починаючи з 1960-х років він підготував ряд театрознавчих статей-гасел до першого видання Української радянської енциклопедії. На сторінках львівського журналу “Жовтень” також опублікував статті театрознавчої тематики [3, с. 201].

Значна кількість публікацій Петра Медведика з питань театрознавства побачила світ на сторінках тернопільської періодики у 1980-х роках. Адже в цей час він уже сформувався як творча особистість з власним аналітичним доробком, певним науковим та мистецтвознавчим досвідом у царині української культури.

Більше тридцяти років Петро Медведик працював позаштатним кореспондентом тернопільської обласної газети “Вільне життя”. У цьому часописі він опублікував рецензії на вистави Тернопільського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, статті, спогади про відомих акторів та режисерів, доповнюючи їх віршами-присвятами, світлинами, графічними малюнками чи портретами. Підготував добірку матеріалів, присвячену 100-річчю театру товариства “Руська бесіда” у Львові та про відомих його діячів [3, с. 201].

Варто зазначити, що, незважаючи на соціально-політичну ситуацію 1980-х років, коли пильне око цензури все ще контролювало усі сфери суспільного життя, а тим паче підготовку та друк книжок, газет і журналів, Петро Медведик описував події та персоналії кінця XIX – першої половини XX століття. Завдяки його науковим і публіцистичним розвідкам, цікавим фактам зі спогадів сучасників та інших театрознавців читач довідувався, що той чи інший актор, актриса чи режисер відносили себе до представників української нації, враховуючи, що жили вони в часи Австро-Угорської імперії чи Польщі.

У вже згаданій обласній газеті “Вільне життя” за 1981 рік Петро Медведик опублікував статтю “З когорти незабутніх”, присвячену 100-річчю від дня народження Катерини Рубчакової – відомої української драматичної актриси та співачки кінця XIX – початку XX ст., яка народилася в м. Чорткові на Тернопільщині. Автор публікації цікаво висвітлив її творчу біографію, підкресливши, що К. Рубчакова була багатоплановою артисткою, виступала в драмі, комедії, опері й опереті – скрізь успішно, з найглибшим відчуттям і перевтіленням у роль. У складі театру “Руська бесіда” К. Рубчакова виступала на сценах Львова, Тернополя, Дрогобича, Станіславова (нині Івано-Франківськ), Чернівців, гастролювала у Кракові, Кам’янці-Подільському, Проскуріві (нині Хмельницький), Житомирі [8, с. 4]. Автор статті звернув увагу на репертуар актриси, який охоплював великий пласт української класичної драматургії, твори російських, польських, чеських, німецьких та інших зарубіжних драматургів. У аналізованій статті П. Медведик наголосив, що: “артистка створила глибоко драматичні художні образи у п’єсах І. Карпенка-Карого, багатьом з них дала життя на сцені. Зіграла майже всі жіночі ролі в “Безталанній”, “Чумаках”, “Хазяїні”, “Суєті”, “Бурлаці”, “Житейському морі” [8, с. 4]. Зауважимо, що автор оперував цікавим фактажем, який підкреслював популярність й акторський талант К. Рубчакової на гастролях в інших містах. Про це він зазначив наступне: “1902 р. Кам’янець-Подільський. Після вистави “Ой не ходи Грицю...” молодь подарувала Рубчаковій пишній букет квітів і годинник. А з театральної площі несли артистку на руках, а далі – найняли карету і одвезли її на квартиру. Це був неодинокий випадок тріумфальних успіхів майстрині” [8, с. 4]. Автор статті простежив тісний творчий зв’язок Катерини Рубчакової із земляком, колегою по роботі й духу, відомим актором та режисером Лесем Курбасом. Зокрема, П. Медведик стверджує, що талановита артистка мала значний вплив на становлення Леся Курбаса як митця. Свідченням цього є те, що першу свою роль – Гірея у “Марусі Богуславці” М. Старицького він блискуче зіграв з К. Рубчаковою в 1912 р. Надалі були спільні виступи у виставах “Дядя Ваня” А. Чехова, “Живий труп” Л. Толстого, “Ой, не ходи, Грицю...” М. Старицького. Леся Курбас брав чимало корисного у своєї партнерші по сцені, зокрема її “природню гру, правду життя, овіяну силою емоцій та людськими пристрастями” [8, с. 4]. Автор статті звернув увагу і на співпрацю актриси з відомими театральними діячами з Великої України, зокрема з М. Садовським та М. Заньковецькою. Завдяки їхнім порадам і

настановам К. Рубчакова вдосконалювала сценічну майстерність та переймала акторський досвід.

Досліджуючи життєвий і творчий шлях галицьких акторів та їхні знаменні дати, П. Медведик висвітлює діяльність ще однієї відомої актриси, уродженки Тернополя. У нарисі “Два крила таланту”, опублікованому в газеті “Вільне життя” за 1988 р., автор оповів про служительку Мельпомени Софію Андріївну Стадникову. Дослідник детально описав родовід актриси, підтверджуючи це архівними документами та метричними записами, ознайомив читачів з родовідним деревом Софії, у тому числі з відомими артистами – її батьками Андрієм і Елеонорою Стечинськими, сестрою Іриною Стечинською-Коссак, чоловіком Йосипом Стадником та їхніми дітьми Стефою, Софією і Яремою Стадниками [7, с. 4]. Петро Медведик як театрознавець провів паралелі творчої діяльності актриси Софії з її старшою колегою Катериною Рубчаковою, зокрема, наголосив на співпраці Софії Стадникової з Миколою Садовським та Марією Заньковецькою. Софія Стадникова, як і Катерина Рубчакова, “набирає досвіду і стає провідною артисткою театру “Руської бесіди”, гастрює у його складі у Перемишлі, Дрогобичі, Стрию, Станіславові, Чернівцях, Бродах, Тернополі та інших містах” [7, с. 4]. Також Софія Стадникова як уродженка Тернополя не забувала про своїх земляків і в червні 1917 року брала участь у “Тернопільських театральних вечорах”.

Дослідник у нарисі підкреслив, що Софія Стадникова залишила вагомий слід в історії музичного театру як оперна і камерна співачка. Від 1907 р., вона виконувала провідні партії у дев’яти операх – “Наталка Полтавка” М. Лисенка, “Катерина” М. Аркаса, “Продана наречена” Б. Сметани, “Галька” С. Монюшка, “Кармен” Ж. Бізе, “Фауст” Ш. Гуно та ін. і двадцять партій в операх Й. Штрауса, І. Кальмана, Ф. Легара, М. Лисенка [7, с. 4].

Резюмуючи нарис про Софію Стадникову, Петро Медведик розкрив суть його назви: актриса мала “два крила” таланту – була майстром художнього слова і талановитою співачкою. Вона часто декламувала поезію на Шевченківських концертах у різних містах. На “Веселих вечорах” і “Новорічній Маланці” С. Стадникова виконувала монологи з п’єс, віршовані гуморески, дружні епіграми, оповіді про цікаві життєві пригоди простих людей [7, с. 4].

На сторінках тієї ж газети “Вільне життя” опублікована стаття Петра Медведика, присвячена видатному галицькому акторові й режисеру Йосипові Стаднику (чоловікові Софії Стадникової), який зробив вагомий внесок у розвиток українського музично-драматичного театру початку ХХ століття. Автор публікації підкреслив, що протягом 1894–1947 років творча індивідуальність Йосипа Стадника розкрилась у різних сферах театрального мистецтва. Театрознавець розпочав оповідь про митця тим, що найважливіша його місія виявилася в наступному “... після возз’єднання західноукраїнських земель в єдиній Українській радянській державі Й. Стаднику було доручено організувати перший український театр ім. Лесі Українки у Львові. Помітною була його діяльність за два неповні передвоєнні роки в радянському Львові. В очолюваному ним театрі йдуть високохудожні вистави “Украдене щастя” І. Франка, “Платон Кречет”, “В степах України” О. Корнійчука, “Любов Ярова” К. Треньова, “Остання жертва” О. Островського [6, с. 2]. Зрозуміло, що в часи СРСР цензура вимагала від авторів книжок, газет чи журналів акцентувати увагу на здобутки діячів мистецтва саме у період радянської влади. Власне, тому автор звертав увагу на творчу діяльність Й. Стадника уже за комуністичного режиму.

Окрім організаторської діяльності Йосипа Стадника, дослідник підкреслив його режисерські та педагогічні здобутки. Зокрема, він констатував: “Стадник-режисер за 1898–1947 роки поставив понад 240 вистав (160 драматичних творів, 15 оперет і близько десятка сцен у Театрі мініатюр) Він багато зробив для виведення на західноукраїнську сцену кращого репертуару, що йшов у провідних театрах Радянського Союзу і Західної Європи, ставив класичні твори українських, російських, польських, чеських та інших зарубіжних драматургів. Йосип Стадник був видатним режисером-педагогом, який виховав чимало талановитих акторів. Його учнями були народні артисти СРСР А. Бучма і М. Крушельницький, народні артисти УРСР С. Федорцева, Я. Геляс, заслужені артисти УРСР Є. Коханенко, О. Рубчаківна та інші” [6, с. 2].

Проаналізував театрознавець і музичну діяльність актора, режисера та директора театру “Руська бесіда”. А вже за 1906–1912 роки він з диригентом М. Коссаком уперше на українській сцені поставив опери “Галька” Станіслава Монюшка, “Фауст” Шарля Гуно, “Кармен” Жоржа Бізе, “Дочка кардинала” Жака-Франсуа Галеві, “Мадам Батерфляй” Джакомо Пуччіні, “Євгеній Онєгін” Петра Чайковського, “Роксолана” Дениса Січинського і “Травіата” Джузеппе Верді [6, с. 2]. Це в черговий раз підтвердило слова Петра Медведика, що театр і музика існують у нерозривному зв’язку і талановитий актор завжди є здібним музикантом чи співаком [4, с. 5].

Петро Медведик як театрознавець, краєзнавець та громадський діяч не міг залишити поза полем зору читачів сторіччя з дня народження геніального актора, режисера і педагога, новатора театру Леся Курбаса. У статті “Режисер, педагог, театральний діяч”, що була опублікована у лютому 1987 р. на сторінках газети “Ровесник”, її автор детально та з науковим аналізом висвітлив цікаві факти з життєвого і творчого шляху самотнього Майстра сцени. Ґрунтовно дослідник описав заслуги і досягнення митця: “Курбас був засновником прославлених колективів “Молодого театру”, Київського драматичного театру, творчого об’єднання “Березіль”, першим постановником оперних вистав у новоствореній у Києві Українській музичній драмі, режисером одних із перших радянських фільмів “Шведський сірник”, “Арсенальці”, “Венедетта”, “Макдональд”, працював педагогом у театральних інститутах Києва і Харкова, заклав основи теорії режисури, випустив уперше в Україні дипломованих режисерів, організував ряд мистецьких колективів – драматичних, естради, музкомедії, які передав своїм учням. Лесь Курбас відомий і як видавець мистецьких журналів “Театральні вісті” і “Барикади театру”, як автор інсценізацій, політичних п’єс, один з організаторів театального музею” [11, с. 3]. Петро Медведик слушно зауважив, що окремі відомі діячі театального мистецтва ХХ століття використовували у своїй творчості новації, наслідували режисерський і педагогічний здобуток Леся Курбаса. Його учнями були М. Крушельницький, А. Бучма, В. Василько, Г. Ігнатович, Л. Болобан, Я. Бортник, О. Сердюк, С. Федорцева, Д. Антонович, В. Чистякова.

Висвітлюючи біографію Леся Курбаса, П. Медведик звернув увагу на те, що чверть століття життя і творчої діяльності митця пов’язані з Тернопільщиною. Зокрема, у селі Старий Скалат, нині Підволочиського району минули дитячі та юнацькі роки майбутнього режисера. З цього приводу автор статті зазначив: “Саме Старий Скалат і Медобори зродили митця в душі Леся. Він любив своє село, навідувався сюди, будучи зрілим актором. Навчався у Тернопільській українській гімназії (1900–1907), як актор театру “Бесіди” гастролював 1914 року в Заліщиках, Чорткові, Копичинцях і Борщеві. В 1915 році став організатором і художнім керівником першого у Тернополі стаціонарного українського театру – “Тернопільські театральні вечори” [11, с. 3]. Як знавець театального мистецтва Петро Медведик звернув увагу на режисерські постановки митця: “У пущі” Лесі Українки, “Цар Едіп” Софокла, “Гайдамаки” за Т. Шевченком, “Макбет” В. Шекспіра, “Джیمмі Хігінс” Е. Сінклера, в яких створили високохудожні й неповторні образи талановиті актори А. Бучма, М. Крушельницький, О. Мар’яненко, Г. Бабіївна, В. Чистякова, Л. Гаккебуш [11, с. 3]. Автор статті підсумував, що Лесь Курбас став творцем одного з нових напрямів в українському театральному мистецтві, тенденції якого проглядаються у виставах сценічного і політичного театру, а також у витворенні масових народних сцен, у прагненні до пластичної виразності образу та мізансценічної метафори.

Також у “Вільному житті” Петро Медведик опублікував цікаве театрознавче дослідження про Марка Кропивницького. Воно розкриває грані митця в іпостасях режисера й актора. У розвідці акцентовано на зв’язках драматурга з Тернопільщиною. З цього приводу автор статті зазначив: “В середині квітня 1875 р. Кропивницький прибув до Тернополя на режисерську роботу в Львівський театр товариства “Українська бесіда”, що гастролював в Тернополі і встиг тут попрацювати півтора місяці. Саме у Тернополі він переклав з російської водевіль “Актор Синиця” (“Лев Гурич Синичкін” Д. Ленського, вперше поставлений у Тернополі), дві дії “Ревізора” Миколи Гоголя, а також почав працювати над комічною оперою “Пошились у дурні”. На тернопільській сцені Кропивницький-режисер поставив спектаклі “Наталка Полтавка”, “Заздрісна жінка”, “Бувальщина”, “Шельменко-денщик”” [10, с. 2]. Крім

режисерської роботи, Кропивницький-актор відзначився й зіграними ролями у виставах, у деяких з них він був і режисером. Петро Медведик так описував ці факти: “Перша роль, в якій виступив Кропивницький у складі Львівського театру, був Хома Кичатий (“Назар Стодоля” Т. Шевченка)”, а в повторній виставі він зіграв Назара Стодолю. З великим успіхом виконував провідні ролі у п’єсах “Шельменко-денщик” і “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Основ’яненка, “Гаркуша” О. Стороженка, “Чорноморці” Я. Кухаренка та в комедії “Актор Синиця” Д. Ленського” [10, с. 2]. Відомості про роботу Марка Кропивницького у Тернополі автор розвідки підтвердив спогадами відомого українського правника, політичного та громадського діяча Євгена Олесницького, який у той період навчався в Тернопільській гімназії і не був байдужим до культурно-мистецького життя міста: “З великим нетерпінням ждали ми приїзду і першого виступу Кропивницького. Він приїхав і виступив уперше в Шевченковій драмі “Назар Стодоля”... Кропивницький був тоді тридцятичотирилітній мужчина і вже своїм зовнішнім виглядом імпонував незвичайно. Високий зростом, сильної будови тіла, але не занадто огрядний, з чорними виразистими рисами лица, сильним звучним голосом... І кожному з нас здавалося, що так конечно мусили виглядати запорожці... Марко Кропивницький трактував свою роль інакше, як інші артисти; він грав з повним реалізмом” [10, с. 2]. Своїм дослідженням театрального життя Тернополя кінця XIX ст. автор ще раз підтвердив факт, що вистави відбувалися в залі колишнього замкового палацу, який на цей час був єдиним театральним приміщенням у місті. Там виступали співаки Євген Гушалевиц, Олександр Мишуга, Модест Менцинський Соломія Крушельницька та інші відбувалися театральні вистави, концерти славнозвісного Денисівського хору під керуванням отця Йосифа Вітошинського, літературно-музичні вечори.

Розшукуючи та досліджуючи цінні матеріали про акторів театру, Петро Медведик звертав увагу на митців, які залишили по собі слід і в кінематографі. Зокрема, цікаву розвідку під заголовком “Крізь усе життя” театрознавець опублікував про Степана Шагайду – талановитого актора театру і кіно, який теж був родом з Тернопільщини. Автор розпочав нарис так: “Наш талановитий земляк, актор Степан Васильович Шагайда народився у Білоголовах на Зборівщині у бідній селянській сім’ї. Через усе життя проніс любов до народної музики. Саме вона розбудила в ньому поетичний голос. З художньої самодіяльності приходить Степан Шагайда до театру “Березіль” у Києві в 1922 році, маючи заледве початкову освіту. Тут пройшов школу у неперевершеного майстра сцени Леся Курбаса, що й стало йому у пригоді в подальшій праці в кіно. На сцені Степан Васильович грав ролі героїчні, характерні, комедійні” [9, с. 4]. Саме в цих рядках задекларована назва статті автора, а також її головна суть. Петро Медведик як науковець поєднував свої красназнавчі дослідження разом з фактологічним матеріалом, зібраним у архівних та бібліотечних фондах. Багато цінної інформації автор статті подав, висвітлюючи співпрацю Степана Шагайди з Олександром Довженком, який тільки набував досвіду в кінематографі та режисурі. Для підтвердження цього варто процитувати рядки зі статті: “У 1924 р. Степан Шагайда знявся вперше в комедії Леся Курбаса “Вендетта” на Одеській кінофабриці. Згодом молодий О. Довженко запрошує його знятись у фільмі “Вася-реформатор”... Помітною сторінкою у його творчості стала праця у фільмах О. Довженка. Він створив образ лагідного і добродушного селянина, який прийшов на будову Дніпрогесу – батька Івана в однойменному фільмі та улюбленого і самим актором, і глядачем тайгового мисливця – партизана Степана Глушака в “Аерограді” [9, с. 4]. Завдяки професійним акторським здібностям та веселій дотепній вдачі, як резюмує автор статті, Степан Шагайда товаришував з багатьма акторами як театру, так і кіно.

У 1986 році виповнилося сто років з дня народження ще одного вихідця з Тернопільщини, актора театру та кіно, режисера Євгена Коханенка (Кохана), який народився у с. Винятинці, нині Заліщицького району. Не міг оминати цю подію й Петро Медведик, підготувавши й опублікувавши статтю “Яскраві грані таланту”. Як і всі інші актори – уродженці Тернопільщини, Є. Коханенко починав свою театральну кар’єру у Львівському театрі “Українська бесіда”. Знову ж таки, автор публікації розглядав діяльність актора та режисера в період післяреволюційних років, коли Є. Коханенко переїхав до Києва. Петро Медведик у статті акцентував увагу на вкладі митця в започаткування та розвиток українських

театрів, починаючи від пересувної трупи, яку він очолював, і закінчуючи стаціонарними театрами Києва, Одеси й Ленінграда. Там же театрознавець написав про Є. Коханенка наступне: “Коли починають народжуватися стаціонарні театри, Коханенко збирає у Києві трупу драматичного театру, який прибрав ім’я Лесі Українки. На цій сцені вперше ставилося ряд драматичних творів відомої письменниці. У 1924–1925 роках займається організацією Одеського театру, першого робітничо-селянського на Україні, а в 1930–1931 – українського театру “Жовтень” у Ленінграді. Одночасно творча доля Євгена Коханенка була пов’язана з провідним Київським драматичним театром ім. Івана Франка. На його підмостках поряд з Н. Ужвій, П. Няtko, А. Бучмою, О. Пономаренком він створює блискучі образи у виставах Котляревського, Карпенка-Карого, Корнійчука, Шекспіра” [12, с. 4]. Цікавий матеріал для пошанувачів таланту митця подано у сфері кінематографа, де автор зазначив: “Першою його екранною роботою стала роль рахівника у кінофейлетоні “Чистка”, де проявився винятковий комедійний хист. А в картині “Разом з батьками” Коханенко виконував одразу дві ролі – Стаха Павлюка і листоноші. І так майстерно, що навіть тонкі знавці кіномистецтва захоплювалися різноплановістю характерів, відтворених однією людиною. Пізніше була центральна роль у фільмі Л. Франкеля “Дивний сад”. Преса високо оцінила й роботи у стрічках “Троє з однієї вулиці”, “Кришталевий палац”, “Мак цвіте”” [12, с. 4].

Отже, публікації Петра Медведика у тернопільській пресі 1980-х років, які висвітлювали життєвий і творчий шлях відомих майстрів театру та кіно, уродженців Тернопільщини, стали значним внеском у сферу театрознавства. Їм властиві глибина аналітичної думки, вміння чітко підкреслити індивідуальність окремого митця, а також намагання висвітлити життєву біографію й творчий доробок тих особистостей, цікавитися якими в часи комуністичного режиму було заборонено.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бубній П. Рідного краю літописець / П. Бубній // Тернопіль. – 1995. – № 4. – С. 69–70.
2. Демків Б. Шукач скарбів: Штрихи до творчого портрета / Б. Демків // Ровесник. – 1985. – 12 жовтня. – 4 с.
3. Дзьобан О. Медведик Петро Костьович / О. Дзьобан // Українська журналістика в іменах / [за ред. М. М. Романюка]. – Львів, 1998. – Вип. V. – С. 200–206.
4. Добровольський М. “Змалку не байдикую”. Інтерв’ю кореспондента з П. Медведиком / М. Добровольський // Вільне життя. – 1996. – 5 квітня. – 6 с.
5. Добровольський М. Сільський енциклопедист / М. Добровольський // Вільне життя. – 1989. – 23 липня. – 4 с.
6. Медведик П. Актор, режисер, педагог. До сторіччя з дня народження Й. Д. Стадника / П. Медведик // Вільне життя. – 1976. – 20 березня. – 4 с.
7. Медведик П. Два крила таланту. До сторіччя з дня народження Софії Стадникової / П. Медведик // Вільне життя. – 1988. – 16 вересня. – 4 с.
8. Медведик П. З когорти незабутніх. 100 років від дня народження К. А. Рубчакової / П. Медведик // Вільне життя. – 1981. – 29 квітня. – 4 с.
9. Медведик П. Кризь усе життя. До 90-річчя з дня народження С. Шагайди / П. Медведик // Вільне Життя. – 1986. – 4 квітня. – 4 с.
10. Медведик П. Кропивницький у Тернополі / П. Медведик // Вільне життя. – 1982. – 3 жовтня. – 4 с.
11. Медведик П. Режисер, педагог, театральний діяч / П. Медведик // Ровесник. – 1987. – 19 лютого. – 4 с.
12. Медведик П. Яскраві грані таланту / П. Медведик // Ровесник. – 1986. – 11 лютого. – 4 с.
13. Театральна Тернопільщина: бібліографічний покажчик / [уклад. : П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко]. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2001. – 264 с.
14. Ханас В. Скарбник Тернопільського краю / В. Ханас // Тернопіль вечірній. – 1995. – 18 жовтня. – 8 с.

REFERENCES

1. Bubnyi, P. (1995), *Ridnoho kraiu litopysets* [The native chronicler of edge], *Ternopil* [Ternopil], no. 4, pp. 69–70. (in Ukrainian).
2. Demkiv, B. (1985), *Shukach skarbiv: Shtrykhy do tvorchoho portreta* [Treasure Hunt: Strokes for creative portrait], *Rovesnyk* [Contemporary], October 12. (in Ukrainian).
3. Dzoban, O. (1998), *Medvedyk Petro Kostovych* [Medvedyk Petro Kostovych], *Ukrainska zhurnalistyka v imenakh* [Ukrainian journalism in names], edited by M. Romaniuk, Lviv, Vol. 5, pp. 200–206. (in Ukrainian).
4. Dobrovolskyi, M. (1996), “Zmalku ne baidykuiu”. *Interviu korespondenta z P. Medvedykom* [“From childhood not Sit” Interview with P. Medvedyk], *Vilne zhyttia* [Free life], April 5. (in Ukrainian).
5. Dobrovolskyi, M. (1989), *Silskyi entsyklopedyst* [Village encyclopaedist], *Vilne zhyttia* [Free life], July 23. (in Ukrainian).
6. Medvedyk, P. (1976), *Aktor, rezhyser, pedahoh. Do storichchia z dnia narodzhennia Y. D. Stadnyka* [Actor, director and teacher. The centenary of the birth of J. D. Stadnyk], *Vilne zhyttia* [Free life], March 20. (in Ukrainian).
7. Medvedyk, P. (1988), *Dva kryla talantu. Do storichchia z dnia narodzhennia Sofii Stadnykovoï* [Two Wings of talent. The centenary of the birth of Sophia Stadnykova], *Vilne zhyttia* [Free life], September 16. (in Ukrainian).
8. Medvedyk, P. (1981), *Z kohorty nezabutnykh. 100 rokiv vid dnia narodzhennia K. A. Rubchakovoï* [Of the cohort unforgettable. 100 years since the birth of K. Rubchakova], *Vilne zhyttia* [Free life], April 29. (in Ukrainian).
9. Medvedyk, P. (1986), *Kriz use zhyttia. Do 90-richchia z dnia narodzhennia S. Shahaidy* [Through all his life. On the 90-th anniversary of S. Shahayda], *Vilne zhyttia* [Free life], April 4. (in Ukrainian).
10. Medvedyk, P. (1982), *Kropyvnytskyi u Ternopoli* [Kropivnitskyi in Ternopil], *Vilne zhyttia* [Free life], October 3. (in Ukrainian).
11. Medvedyk, P. (1987), *Rezhysер, pedahoh, teatralnyi diiach* [Director, teacher, activist theater], *Rovesnyk* [Contemporary], February 19. (in Ukrainian).
12. Medvedyk, P. (1986), *Yaskravi hrani talantu* [Bright facets of talent] *Rovesnyk* [Contemporary], February 11. (in Ukrainian).
13. Medvedyk, P. K., Myskiv, V. Ya. and Ivanko N. K. (2001), *Teatralna Ternopilshchyna. Bibliohrafichnyi pokazhchuk* [Theatrical Ternopilshchyna. bibliographic index], Ternopil, Pidruchnyky i posibnyky. (in Ukrainian).
14. Khanas, V. (1995), *Skarbnyk Ternopilskoho kraiu* [Treasurer of Ternopil edge], *Ternopil vechirniï* [Ternopil evening], October 18. (in Ukrainian).

УДК 792.7+7.011

Анастасія Верхова

ЕСТРАДА ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ШОУ-МИСТЕЦТВА

У статті аргументовано потребу пошуку відповідника поняття “естрада” в межах закордонного мистецтвознавства, що викликана некоректним відображенням згаданого запропонованим до цього поняттям “шоу-бізнес”. У процесі дослідження віднайдено запозичений термін “шоу”, котрий опосередковано відображає певні характеристики мистецтва естради. Стаття містить аналітичний огляд запропонованих визначень терміна “шоу”, що спричинив потребу уточнити поняття “естрада” як окремих вид мистецтва в межах майбутнього терміну, запропонованого закордонному мистецтвознавству як замітник. З цією метою використано поняття “мистецтво”, котре виконуватиме функцію конкретизації для розгалуженої сфери поширення поняття “шоу”. Відповідно, наведено